

DE REFORMATIE

Weekblad tot ontwikkeling van het Gereformeerde leven

Onder redactie van Prof. Dr F. J. J. Buijendijk, Dr K. Dijk, Dr V. Hepp en Dr B. Wielenga

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; J. van Andel, 's-Gravenhage; N. Baas, Amsterdam; Prof. Dr H. Bavinck, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids, Mich., N.A.; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Dr W. G. Harrestein, Medan; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Ahnelt; Dr J. G. Kuhs, Arnhem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, Den Haag; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Prof. Dr J. Ridderbos, Kampen; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Gorinchem; J. Schouten, Rotterdam; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; Dr J. Thijss, Meppel; Dr H. W. van der Vaart Smit, 's-Graveland; Dr D. H. Th. Vollenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Anna-Jacoba-Polder; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:
Dr. V. HEPP, Paul Krugerstraat 55, Watergraafsmeer.

Drukkers-uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No 58 — Postrekening No 36000.

Abonnement: f 1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitend. en Ned.-Indië f 7.50 (voor Amerika \$ 3) p. jaar.
Advertentie: 35 ct. p. regel, Familieberichten 25 ct. p. regel.

BERICHT!!

Tot nadere aankondiging gelieve men stukken, voor de Redactie bestemd, naar de Uitgevers te Goes te zenden. Gedurende het zomerreces staat alle correspondentie der Redactie stil.

Men zende daarom ook geen „Stemmen uit onze Kerken“.

EINDREDACTEUR.

INHOUD: De Kerk in de groote steden III. — Uit de Schrift: Neen dat en eet het op. (Openb. 10:9). — Kerkelijk leven: De aanval van Dr. Visscher; Combinatie van Kerken; Ethisch? — Uit het Politieke en Sociale leven: Ambtenaren en Verplegenden. — Zending en Evangelisatie: De Federatie van Chr. Vereenigingen van en voor Vrouwen en Meisjes II. — Literatuur en Kunst: Christendom en Kunst III. — Perschoonw. — Kerknieuws.

DE KERK IN DE GROOTE STEDEN.

III.

De stadkerken, die in de groote steden een bijzondere roeping hebben te vervullen, worden bedreigd door allerlei gevaren. Deze zijn: het gebrek aan voldoende predikanten en kerkgebouwen, het slechte kerkbezoek, en de massaliteit. De nadelen van deze ongedeelde kerk komen uit in de prediking des Woords, de oefening der tucht, de ontferminge gemeenschap, etc.

Welke weg moet nu ter verbetering worden ingeslagen?

Op deze vraag zijn natuurlijk tal van antwoorden gegeven, die ik, zullen mijn artikelen niet te breed en te talrijk worden, niet alle kan bespreken. Rome heeft door haar parochie-stelsel de massaliteit der stadskerk gebroken. In Duitschland, Engeland en Amerika heeft men op verschillende plaatsen de z.g.n. predikantskerken ingevoerd, die niet aan locale grenzen gebonden zijn, doch wier leden zich om den daar arbeidenden predikant vereenigen, en ten onzent poogt men door de verscherpte wijkindeling het euvel van de groote stadskerken te verhelpen.

Over deze laatste methode een enkel woord.

Zij is in de eerste plaats ten bewijze, dat men in de groote kerken niet heeft stil gezeten, en wel terdege pogingen in het werk gesteld om reformeerd te arbeiden, en wij mogen met dankbaarheid een ernstig streven opmerken om in die lijn voort te varen. En... in deze wijze van werken schuilt veel goeds. Zij geeft aan iederen dienaar des Woords voor zijn pastoralen arbeid, (catechisatie, bezoek etc.) een eigen terrein. Zij verplicht de doopleden der gemeente te catechiseren bij den wijkpredikant. Zij stuurt er op aan, dat althans Avondmaal- en trouwdiensten door de dienaren des Woords in eigen wijkkerk gehouden worden. Zij begrenst ook den arbeid van ouderlingen en diakenen, zoodat er, als onderdeel van den kerkeraad, een soort „wijkraad“ gevormd wordt, die bestaat uit de ambtsdragers van één wijk. Zij houdt tevens in, dat stemming voor de verkiezing van ouderlingen en diakenen wijksgewijze geschiedt, en de ambtsdragers dus door en voor en zooveel mogelijk uit de wijk gekozen worden. Zij brengt eindelijk mede, dat de beslissingen door den grooten kerkeraad, ernstig worden voorbereid in de vergaderingen van den „wijkraad“, en dat, om het verscherpte wijkleven te bevorderen, de leden der wijk geregeeld in wijkverenigingen met elkander gemeenschap oefenen.

Dit alles is kostelijk.

Deze methode kan voorbereidend werken voor nog ingrijpendere reformatie.

Hier wordt de absolute ongedeeltheid niet gehandhaafd, doch deze weg, zonder meer, brengt ons er niet. Wij mogen niet meenen, dat met de verscherpte wijkverdeling de bezwaren uit den weg geruimd en alle moeilijkheden zijn overwonnen, want in dit stelsel geeft men toch de eenheid en massaliteit niet prijs. Men behoudt de eene, ongedeelde stadskerk. Het rondpreken blijft, op

enkele beurten na, bestaan. De groote kerkeraad, waarin op adviezen van enkelen dikwerf beslissingen worden genomen, wordt gehandhaafd. Het massale verdwijnt niet, en van een leven in engere kring, waarin iedere kring voor zichzelf zorgt, is geen sprake, en bovendien staat men bij dit stelsel aan een ernstig gevaar bloot. In deze methode wordt alles zooveel mogelijk naar den „wijkraad“ verlegd, en deze adviseert en bereidt de besluiten voor, doch nu is het gevaar niet denkbeeldig, dat de kerkeraad min of meer een ornamenteel wordt. Hij dient alleen voor formeel beslissingen. Hij moet sanctioneeren wat de wijken goedvonden, en het zwaartepunt rust niet bij dit college, dat in onze kerkregering de eerste en hoogste plaats inneemt, doch bij de deelen van dien raad, die ieder afzonderlijk oordeelen over eigen ressort.

Nu is dit gevaar nog slechts dreigend. Onze kerkeraaden zijn gelukkig nog geen paskwil geworden.

Maar dat het gevaar bestaat, en ook dreigt kan m.i. niet ontkend worden, en de onverzwaakte handhaving van de positie van den kerkeraad valt bij de verscherpte wijkindeling niet gemakkelijk. En wel komt het, wat ik zou willen noemen, Rotterdamsche stelsel van vergaderen, n.l. dat elke week eerst de wijken afzonderlijk in een gebouw vergaderen, en dan na een of anderhalf uur tot den eenen kerkeraad samenkomen, aan dit bezwaar eenigszins tegemoet, doch met Dr. Harrestein ben ik van meening, dat deze oplossing der kwestie een tweeslachtig karakter blijft dragen.

Zij heeft echter één groot voordeel. Zij stuurt ons in de goede richting, en daarom verdient zij alle aanbeveling, doch hoeveel goeds zij beval, er is nog een weg, die uitnemender is.

Die weg is de weg der zelfstandige wijkkerk. Of wil men, de weg van het z.g.n. parochie-stelsel. Wat wordt nu daaronder verstaan?

Het woord parochie is afkomstig van een Grieksch woord paroikos, dat bijwoner beteekent, en de tegenstelling aangeeft met de burgers. Deze naam „bijwoner“ ging later over op de Joodsche gemeenten, die in de heidensche steden afgesloten kringen vormden, en van de Joodsche op de Christengemeenten, die ook een gesepareerde positie innamen. Doch niet alleen werd de gemeente paroikia genoemd, doch ook de Christenen gaven zich den naam bijwoners, omdat zij zich beschouwden als gasten en vreemdelingen op deze aarde (Hebr. 11:13, Petrus 2:11). Zoo beteekende het woord paroikia of parochie oorspronkelijk een kerk of gemeente op een bepaalde plaats, en later heeft het den zin gekregen van een zelfstandig gemaakt deel der groote stadsgemeente.

Die zelfstandige parochiekerk is door Rome in ons land ingevoerd.

Wel kwam ze ook veel vroeger reeds voor, doch ten onzent is de papale hiërarchie ruim zestig jaar geleden ermee begonnen, en deze invoering ging niet al te gemakkelijk. Bij vele gemeentelieden openbaarde zich verzet, omdat ze hun ouden pater niet gaarne misten, en ook menig geestelijke viel het zwaar bekende families buiten zijn wijk aan zijn herderlijke zorg te zien ontvallen. Doch het stelsel is doorgezet, en de tegenstand is geheel weggevalen, zoodat thans de parochiekerk in Rome volledig burgerrecht heeft verkregen. En geen wonder! Zij is in de praktijk zeer profijtelijk gebleken, en heeft ertoe bijgedragen, dat Rome die macht gewerd, welke zij thans in ons vaderland bezit. Moeten wij dan den Roomschen weg op?

Op die vraag is het antwoord niet moeilijk, want wat wij met de zelfstandige wijkkerk bedoelen, is niet hetzelfde als wat Rome in haar parochie doet. Bij Rome is de parochie „dat afgebakende deel der bisschoppelijke diocese, waar over, als plaatsvervanger van den bisschop, de

pastoor is aangesteld, aan welken pastoor de leken zijn onderworpen“. De parochie begint dus met den pastoor. De geestelijke is er eerst. Deze wordt met de actie voor kerkbouw belast. Hij vestigt zich in die kerk op last van den bisschop, en aan hem worden de leken van hoogerhand toevertrouwd.

Die parochie-idee is de onze niet.

Onze gereformeerde beschouwing is deze, dat niet de clerus of de ambtsdrager er eerst is, doch dat de kerk is de vergadering der geloovigen, die zich op een bepaalde plaats aaneensluiten, om den dienst des Woords en der Sacramenten in te stellen. Uit die gemeente worden de ambtsdragers gekozen, en de leden vereenigen zich niet om den priester, maar de Heere geeft aan Zijn kerk Zijn dienaren, die haar hebben te regeren en te wijden in Zijn naam.

Dit principiële verschil mag niet worden vergeten.

Zoo licht komt de gedachte op, en vindt hij dezen en genen steun, dat wij met de afzonderlijke wijkkerk in den roomschen hoek geraken, doch deze bedenking kan terstond worden afgewezen. Wij houden vast, en dat zonder eenige reserve, aan de gereformeerde beschouwing van kerk en kerkregering, en spreken daarom ook liever niet van parochie-stelsel, doch van de gedachte der zelfstandige wijkkerk.

Hoe denken we ons deze kerk?

Zoo, dat de verschillende deelen of wijken van een stad kerkelijk zelfstandig georganiseerd zijn, met eigen dienaar of dienaren des Woords en verdere ambtsdragers; met eigen afzonderlijken ambtelijken arbeid; met eigen diaconale zorg en financieel beheer, en ook met eigen vereenigingsleven, zoodat we in plaats van de ééne, massale stadskerk de onderscheidene kleinere kerken krijgen, die geheel zelfstandig geïnstitueerd naast elkander staan. Deze korte schets is natuurlijk nog nader uit te werken, en bij deze uitwerking wil ik een drietal punten onder oogen zien.

In de eerste plaats de kwestie der kerspelsverming.

Hoe komen we tot de zelfstandige wijkkerken?

Het is zoo moeilijk, zegt men, in den bestaanden toestand in te grijpen, en b.v. de tegenwoordige dienaren des Woords te distribueeren, en elk geheel aan zijn wijk te verbinden, en die moeilijkheden mogen niet onderschat. Daarom mag de wijkkerk-instituering niet revolutionair in haar werk gaan, doch moet gelot worden op het psychologisch moment, en dient de geleidelijkheid en de voorzichtigheid betracht. Dit moment is b.v. aanwezig, wanneer er een vacature ontstaat of het aantal dienaren des Woords uitgebreid wordt. Dan komt er een wijk vrij, en de tijd is gunstig om die wijk zelfstandig te maken, en daar een eigen kerkelijk leven te institueeren, zoodat die wijk reeds over kan gaan tot het beroepen van een eigen predikant. Nu stem ik toe, dat deze wijze van handelen de realisering van de wijkkerk-gedachte op een ietwat langen weg leidt, doch liever langzaam, maar zeker gearbeid, dan met haast en geweld en... verscheuring van de gemeente. Ook is het mogelijk, zooals nu in Amsterdam wordt beraamd, de groote stadskerk in tweeën of drieën te splitsen, al gevoelt men terstond dat ook dit middel slechts een stap is in de goede richting, en door verder voortschrijden op den reformatorischen weg moet gevolgd worden. Kostelijk zou het zijn, wanneer de tegenwoordige wijken zoo bearbeid werden, dat in alle wijken de drang naar zelfstandig-kerkelijk leven ontwaakte, en de kerkeraad niet langer durfde te wachten met aan dezen drang te voldoen.

Ten tweede noem ik even het onderling verband.

Voor mij blijft dit het ideaal, dat iedere wijkkerk niet alleen in de geestelijke bearbeiding, maar ook in den dienst der barmhartigheid, en evenzeer in de financiële aangelegenheden ten volle zelfstandig is, en de verschillende wijkkerken alleen een